

KASVONPIIRTEIDEN MERKITYS IHMISEN PARINVALINNASSA

Aino Kilponen

LuK-tutkielma

Oulun yliopisto

Ekologian yksikkö

Lokakuu 2016

SISÄLLYS

<u>ALKUSANAT.....</u>	<u>2</u>
<u>1. IHMISEN PARINVALINTA.....</u>	<u>2</u>
<u>2. VIEHÄTTÄVÄT PIIRTEET JA NIIDEN MERKITYS.....</u>	<u>5</u>
2.1 YLEINEN VIEHÄTTÄVYYS	5
2.2 SUKUPUOLIDIMORFISMI	6
2.3 SYMMETRIA	7
2.4 IHON SÄVY JA TEKSTUURI.....	8
2.5 KESKINKERTAISUUS	9
2.6 MEIKIN KÄYTTÖ.....	10
2.7 LUONTEENPIIRTEET.....	10
<u>3. KUMPPANINVALINTAAN VAIKUTTAVAT SEIKAT</u>	<u>11</u>
3.1 SISÄISET TEKIJÄT	12
3.11 HORMONITASOT	12
3.12 YKSILÖN OMAT OMINAISUUDET	13
3.2 ULKOISET TEKIJÄT	15
3.21 ETSITYN SUHTEEN PITUUS	15
3.22 LEIMAUTUMINEN	15
3.23 MATKIMINEN	16
3.24 RESURSSITILANNE.....	17
<u>YHTEENVETO JA LOPPUSANAT</u>	<u>17</u>
<u>LÄHDELUETTELO</u>	<u>19</u>

Alkusanat

Tässä tutkielmassa tarkastellaan sitä, mitä kasvonpiirteitä pidetään viehättävinä, kuinka viehättävät piirteet vaikuttavat yksilön haluttavuuteen kumppanina ja mitkä syyt voivat olla viehättävien piirteiden suosimisen taustalla. Käsitteet, kuten ”kauneus” tai ”viehättävyys”, eivät ole absoluuttisia totuuksia tai suoraan mitattavissa olevia piirteitä, vaan ne muodostuvat usean eri tekijän yhteistyössä. Lisäksi havainnoitsija peilaa usein tiedostamatta omia ominaisuuksiaan ja kokemuksiaan tulkintoihinsa toisen yksilön viehättävyydestä. Tästä johtuen viehättävyysarviot ovat aina jokseenkin subjektiivisia, mutta johdonmukaisuuksia ja universaaliutta on silti havaittu viehättävyyskäsityksissä. Viehättävyyden voitaisiin siis luonnehtia olevan laajalti universaalisti tunnistettavissa oleva asia, vaikka yksilölliset preferenssit vaikuttavatkin käytännön päätöksiin yksilön haluttavuudesta. Tässä tutkielmassa on perehdytty kasvonpiirteiden merkitykseen viehättävyyskäsityksissä, sekä pyritään valottamaan niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat viehättävyyspreferensseihin ja edelleen varsinaiseen parinvalintaan.

1. Ihmisen parinvalinta

Parinvalinta on toimintaa, joka ohjaa voimakkaasti lajimme evoluutiota. Alitajuisesti etsimme potentiaalisia kumppaneita, jotka pystyvät tarjoamaan mahdollisimman paljon hyötyjä sekä itsellemme että mahdollisille tuleville jälkeläisillemme. Mitä enemmän hyötyjä yksilö pystyy tarjoamaan, sen laadukkaammaksi tätä voisi luonnehtia. Laadukkuutta signaloiviin piirteisiin kohdistuu valintapainetta, kun **seksuaalivalinta** suosii yksilöitä, joilla on näitä laadukkuudesta viestiviä piirteitä. Tämä johtaa haluttujen piirteiden yleistymiseen ja siihen, että haluttuja piirteitä omaavien yksilöiden lisääntymismenestys kasvaa. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että haluttuja piirteitä kannattaa mainostaa (Gangestad & Scheyd 2005). Tietynlaisia piirteitä suosivasta, ihmiselle tyypillisestä parinvalinnasta voidaan puhua myös termillä *assortative mating*. Termillä tarkoitetaan sitä, että yksilöt etsivät itsensä kaltaisia kumppaneita (Buss & Barnes 1986).

Seksuaalivalintaa kohdistuu sekä miehiin että naisiin. Saman sukupuolen edustajien keskenään käymää kilpailua nimitetään **intraseksuaaliseksi** valinnaksi, ja vastakkaisen sukupuolen huomiosta käytävää kilpailua kutsutaan **interseksuaaliseksi** valinnaksi. Intra- ja interseksuaalinen valinta toimivat yhtäaikaaisesti, ja suosivat erilaisia ominaisuuksia: esimerkiksi miesten välisessä kilpailussa hyödyttävät ominaisuudet eivät välttämättä ole naisten mieleen ja päinvastoin. (Buss & Barnes 1986 [Darwin 1859]; Gangestad & Scheyd 2005). Näiden kahden valintatyyppin välillä tasapainottelu mahdollistaa monenlaisten fenotyyppien esiintymisen ja monipuolistaa seksuaalivalinnan areenaa.

Ideaalilla laadukkaalla yksilöllä on korkea **kelpoisuus** (*fitness*) eli kyky tuottaa paljon lisääntymiskelpoisia jälkeläisiä. Kelpoisuuteen liittyvät läheisesti yksilön **geeniperimän monimuotoisuus, kyky tarjota resursseja, taudittomuus** ja näiden omaamisesta seuraava **parempi lisääntymiskyky**. Geeniperimän monimuotoisuus edesauttaa jälkeläisten normaalia kehitystä, mutta myös edistää tautiresistenssiä, kun mahdollisten haitallisten mutaatioiden osuus perimässä on oletettavasti pienempi. Resurssientarjoamiskyky voi liittyä esimerkiksi siihen, kuinka paljon yksilö panostaa suhteeseen ja jälkeläishoitoon muun muassa hoivaamalla tai tarjoamalla suojaa ja ravintoa. Taudittomuuteen liittyvät sekä geeniperimän ominaisuudet eli perinnöllinen tautiresistenssi että nykyinen terveydentila: onko yksilöllä esimerkiksi tarttuvia tauteja, jotka voisivat levitä toiseen osapuoleen ja näin heikentää kummankin kelpoisuutta? Kelpoisuuden mukanaan tuomat hyödyt jaetaan yleensä **suoriin** (resurssit, taudittomuus) ja **epäsuoriin** (geeniperimän ominaisuudet) **hyötyihin**. Näiden hyötytyyppien tasapainottaminen ja maksimoiminen on ihmisen parinvalinnan peruspilareita (Gangestad & Scheyd 2005).

Ihmisen parinvalintaa monimutkaistaa se, että miehillä ja naisilla on keskenään jokseenkin **erilaiset parinvalinnan kriteerit**. Miesten ideaali pariutumisaika on lyhyt, sillä mies saa periaatteessa maksimoitua lisääntymistehokkuutensa tuottamalla mahdollisimman paljon jälkeläisiä: suhteet olisivat siis ihanteellisesti lyhyitä, ja lisääntymiskumppaneita olisi useita. Tämä johtaa siihen, että miehillä on evolutiiviselta kannalta katsottuna taipumus etsiä hedelmällisiä naisia, jotka ovat laadukkaita ja tehokkaasti lisääntyviä. Naisten ideaali pariutumisaika taas on pidempi: nainen maksimoi lisääntymistehokkuutensa panostamalla jälkeläisten laatuun, sekä geneettisesti että hoitovaiheessa. Naisilla jälkeläisten määrä ei ole niin suuressa roolissa kuin miehellä, sillä nainen voi elämänsä aikana saada vain rajatun määrän jälkeläisiä. Lisäksi jokainen raskaus ja useamman vuoden kestävä jälkeläisen hoitaminen verottavat äidin omia energiavaroja tehokkaasti. Siksi naisten on evolutiiviselta kannalta katsoen ollut järkevää pyrkiä löytämään kumppani, joka on sekä geneettisesti laadukas että suhteeseen ja jälkeläisten hoitoon mahdollisimman paljon panostava (Buss & Schmitt 1993).

Ihmisillä on modernina aikana käytännössä monen pituisia suhteita. Useat ihmiset pariutuvat eliniäksi esimerkiksi avioliiton muodossa, mutta on tavallista, että yksilöllä on elinaikanaan useita kumppaneita. Suhteiden pituudet voivat vaihdella lyhyistä, jopa vain muutaman minuutin kestävästä kanssakäymisestä aina vuosikymmeniä kestäviin suhteisiin. Lisäksi yksilöllä voi olla pitkän suhteen aikana lyhyitä ”syrjähyppyjä”. Eripituiset suhteet voidaan jakaa karkeasti kahtia **lyhyisiin** ja **pitkiin suhteisiin**. Lyhyttä suhdetta voitaisiin luonnehtia suhteeksi, jota etsiessään yksilöllä ei ole tarkoitusta sitoutua pitkäksi aikaa. Pitkää suhdetta etsiessä taas painotetaan juurikin sitoutumishalua ja halua

viettä toisen osapuolen kanssa mahdollisesti jopa loppuelämä: tahdotaan kenties perustaa perhe ja niin sanotusti ”asettua aloilleen”. Suhteen pituus on siis eräs muuttuja, joka määrittää, minkälaisia piirteitä ja ominaisuuksia potentiaalisesta kumppanista etsitään (Buss & Schmitt 1993).

Arvioimme potentiaalisten kumppaneiden piirteitä alitajuisesti omien mieltymystemme pohjalta. Mutta mitkä piirteet kertovat meille luotettavimmin yksilön ominaisuuksista? Vastaus löytyy ulkonäöstä, etenkin kasvonpiirteistä (Currie & Little 2009; Barber 1995). Yksilön ominaisuuksien arvioiminen kannattaa olla tehokasta ja nopeaa, jotta päätös mahdollisesta kumppanuudesta voidaan tehdä ripeästi (Gangestad & Scheyd 2005). Kasvonpiirteiden on havaittu olevan tärkeämpiä viehättävyyttä arvioitaessa kuin kehon piirteiden. Tämä saattaa johtua siitä, että kasvonpiirteet sijaitsevat verrattain pienellä alueella, lähellä toisiaan, ja tämä nopeuttaa kasvojen tulkintaa. Lisäksi, ihmisillä on taipumusta katsoa toisia ihmisiä kasvoihin tavatessaan heidät: kasvoista saamme vihjeitä muun muassa toisen henkilön tunnetilasta ja aikeista (Currie & Little 2009). Kasvojen ajatellaan myös olevan jokseenkin pysyvämmät kuin keho: esimerkiksi kehon muoto saattaa vaihdella elämän aikana paljonkin muun muassa raskauden tai ikääntymisen myötä (Barber 1995).

Sekä kasvot että keho ovat toki molemmat tärkeitä tarkastelun kohteita viehättävyyttä arvioitaessa, ja niiden painoarvo vaihtelee hieman etsityn suhteen pituuden sekä osittain myös arvioitsijan sukupuolen mukaan. Miesten on havaittu arvostavan kehon piirteitä enemmän kuin naisten, etenkin lyhyttä suhdetta etsiessä (Buss & Schmitt 1993; Currie & Little 2009; Jonason et al. 2012). Tämä johtunee miesten evolutiivisesta taipumuksesta etsiä lyhytaikaisia, hedelmällisiä kumppaneita. Kehon piirteet mainostanevat naisen hedelmällisyyttä: muun muassa suuret rinnat ja kapea vyötärö kertovat korkeista estrogeeni- ja progesteronitasoista, jotka edelleen antavat vihjeitä korkeasta **lisääntymisarvosta** (*reproductive value*) (Jasińska et al. 2004). Kumpikin sukupuoli vaikuttaisi kuitenkin haluavan pitkäaikaiseksi kumppanikseen viehättäväkasvoisen yksilön (Currie & Little 2009; Jonason et al. 2012), ja kasvonpiirteet ovat kehon piirteitä suuremmissa roolissa kaiken pituisissa suhteissa kummankin sukupuolen mielestä (Currie & Little 2009).

Kasvonpiirteiden viehättävyyden arvioinnin on havaittu olevan universaalialia: kauniit kasvot tunnustetaan melko samanlaisiksi ympäri maailman, ja ihmiset ovat yleisesti samaa mieltä siitä, onko arvioitava yksilö viehättävä vai ei (Cunningham et al. 1995; Perrett et al. 1998; Langlois et al. 2000). Kehon piirteiden arvostaminen taas vaikuttaa olevan kulttuurisidonnaista. Furnham ja Baguma (1994) havaitsivat tutkimuksessaan, että kehon ääripäiden suosimisessa oli merkittäviä kulttuurisia eroja: resurssiköyhissä maissa, joissa ruuasta oli yleisesti pulaa, lihavuutta pidettiin huomattavasti suuremmissa arvossa kuin yltäkyläisyydessä elävissä länsimaissa, joissa sitä vastoin ihannoitiin laihuutta.

Kaikki edellä mainittu huomioon ottaen, on mielekkäämpää ja luotettavampaa tarkastella viehättävyyttä kasvonpiirteiden kuin kehon ominaisuuksien avulla. Vaikka kehon roolia parinvalinnassa ei voi vähätellä, on kasvojen rooli kiistatta suurempi. Kasvoja voitaisiinkin Barberin (1995) sanoin kutsua ”seksuaalivalinnan areenaksi”.

2. Viehättävät piirteet ja niiden merkitys

Viehättävyyden ulottuvuuksia on pyritty selvittämään lukuisten tutkimusten avulla. Koska viehättävyys ei ole suoraan mitattavissa oleva ominaisuus, vaan enemmänkin ihmisten itsensä luoma käsite, suurin osa tässä tutkielmassa läpikäydyistä tutkimuksista on lähestynyt viehättävyyden mittaamista ulkopuolisten arvioitsijoiden avulla. Lähes jokaisessa tämän tutkielman pohjatietona käytetyssä tutkimuksessa stimuluksena on käytetty kasvokuvia, joita on muokattu sen ominaisuuden suhteen, jonka vaikutusta viehättävyyteen on haluttu tutkia (esimerkiksi symmetria). Tutkimukseen osallistuvat arvioitsijat ovat arvioineet näkemänsä perusteella haluttuja ominaisuuksia - useimmiten sekä viehättävyyttä että jotakin toista muuttujaa, kuten terveyden vaikutelmaa – tietynlaisen asteikon (esimerkiksi arvio 1 – 5) avulla. Viehättävyyteen vaikuttavia ominaisuuksia on löydetty useita, ja tässä tutkielmassa on pyritty valottamaan niistä merkittävimpinä pidettyjä.

2.1 Yleinen viehättävyys

Ihmisen ulkonäkö on asia, jota arvioimme tahtomattakin jokapäiväisissä sosiaalisissa tilanteissa. Muodostamme ensikäsityksemme ihmisestä usein ulkoiseen olemukseen perustuen, eikä ole ihme, että ihmisen ulkonäkö täyttää mielemme ennakko-oletuksilla siitä, minkälainen kokonaisuus toinen ihminen on. Dion et al. (1972) selvittivät, että kauniina pidettyjen ihmisten oletettiin olevan myös mukavampia, onnellisempia, parempia ja halutumpia puolisoja sekä omaavan paremman, jännittävämmän ja sosiaalisemman elämän kuin vähemmän viehättävät verrokkinsa. Arvioitsijat uskoivat, että kauniit ihmiset etenevät paremmin urallaan, heillä on mielenkiintoinen työ, he menestyvät elämässä ylipäättään paremmin ja että heillä on enemmän ystäviä ja enemmän jännittäviä harrastuksia kuin keskivertoyksilöillä.

Langlois et al. (2000) pureutuivat myös kauneuden aiheuttamiin mielikuviin, ja saivat selville, että viehättäviä aikuisia ja lapsia luonnehditaan positiivisemmin kuin vähemmän viehättäviä. Viehättävien yksilöiden ajatellaan olevan erityisen sopeutuvaisia, puoleensavetäviä ja taitavia muun muassa sosiaalisissa taidoissa ja työelämässä. Sen lisäksi, että mielikuvat viehättävistä yksilöistä ovat positiivisia, heitä myös kohdellaan ja heihin suhtaudutaan positiivisemmin kuin vähemmän

viehättäviin yksilöihin. Tämä pätee myös silloin, kun kyseessä on oma sukulainen tai tuttu. Viehättävyys luo siis mielikuvan runsaasti positiivisia piirteitä ja käyttäytymismalleja omaavasta yksilöstä.

2.2 Sukupuolidimorfismi

Ihminen on **sukupuolidimorfinen** laji, eli miehet ja naiset eroavat toisistaan tietyin fyysisin ominaisuuksin. Pieninä ihmislapset muistuttavat pitkälti toisiaan, mutta murrosiässä sukupuolihormonien, eritoten testosteronin ja estrogeenin, erittyminen saa aikaan **sekundaariset sukupuoliominaisuudet**, eli fyysiset erot miesten ja naisten välillä. Maskuliinisia, miehille tyypillisiä kasvonpiirteitä ovat muun muassa isokokoinen leuka (Fink & Penton-Voak 2002; Swaddle & Reiersen 2002; Gangestad & Thornhill 2003), leveät poskipäät, kookkaat kulmaluut (Fink & Penton-Voak 2002), verrattain pienet silmät (Gangestad et al. 2003) sekä pitkänmalliset kasvot (Swaddle & Reiersen 2002; Fink & Penton-Voak 2002). Naisille tyypillisiä, feminiinisiä kasvonpiirteitä taasen ovat muun muassa verrattain pieni nenä (Barber 1995; Cunningham et al. 1995), sileä, kuulas ja karvaton iho (Barber 1995; Fink & Penton-Voak 2002), korkeat poskipäät (Fink & Penton-Voak 2002), suuret silmät sekä pieni leuka (Cunningham et al. 1995). Muun muassa näitä piirteitä korostamalla saadaan aikaan ”maskulinisoituja” tai ”feminisoituja” kasvokuvia, joita monissa tieteellisissä tutkimuksissa käytetään arvioinnin kohteina.

Sukupuolidimorfismi on tärkeä tekijä ihmisen parinvalinnassa. Naisten kasvoissa feminiinisyys on voimakkaasti yhteydessä viehättävyyteen (Perrett et al. 1998; Cunningham et al. 1995; Rhodes et al. 2005; Law Smith et al. 2006; Little et al. 2007; Welling et al. 2008; Smith et al. 2010). Miesten kasvojen viehättävyys sukupuolidimorfismin saralla on hieman monimutkaisempaa. Vaikuttaa siltä, että feminiinisiä mieskasvoja pidetään yleisesti kaikista viehättävimpinä (Perrett et al. 1998; Little et al. 2000; Swaddle & Reiersen 2002; Smith et al. 2010), mutta maskuliinisten mieskasvojen viehättävyys kasvaa tietyssä kontekstissa (Little et al. 2002; Fink & Penton-Voak 2002; Little et al. 2007; DeBruine et al. 2010; Little et al. 2010).

Miesten ja naisten fyysiset erot lienevät syntyneen seksuaalivalinnan seurauksena, joten voitaisiin olettaa niillä olevan myös evolutiivista hyötyä. Onkin vihjeitä siitä, että sukupuolipiirteillä on yhteyttä muun muassa yksilön terveyteen. Rhodes et al. (2003) havaitsivat, että nuorten miesten maskuliinisuus korreloi heidän terveytensä kanssa: maskuliiniset miehet olivat sairastelleet feminiinisiä miehiä vähemmän. Maskuliiniset miehet myös arvioitiin terveimmiksi. Samaten Thornhill et al. (2006) huomasivat, että maskuliinisilla miehillä oli ollut elämänsä aikana vähemmän

hengitystiesairauksia kuin feminiinisemmällä miehillä. Sekä sairauksien lukumäärä, niiden kesto että syötyjen antibioottikuurien määrä korreloivat negatiivisesti miesten kasvojen maskuliinisuuden kanssa. Naisten kohdalla tilanne oli päinvastainen: naisilla kasvojen maskuliinisuus korreloi positiivisesti sairauksien lukumäärän, keston, ja syötyjen antibioottikuurien kanssa. Toisinsanottuna, maskuliinisuus miehillä ja feminiinisyys naisilla vaikuttaa kertovan yksilön todellisesta, hyvästä terveydentilasta.

On esitetty, että testosteroni saattaisi toimia miehillä **handicap**- ominaisuutena (*immunocompetence-handicap*), sillä korkeat testosteronitasot laskevat yksilön immuunipuolustuksen tehokkuutta (Fink & Penton-Voak 2002). Korkean testosteronitason ylläpito vaatii siis tehokasta immuunipuolustusta. Siksi handicap-hypoteesi esittääkin, että vain laadukkailla yksilöillä on niin sanotusti varaa tuottaa maskuliinisia piirteitä (Swaddle & Reiersen 2002; Rhodes et al. 2003). Tämä tukisi havaintoja siitä, että maskuliiniset miehet ovat terveempiä ja terveemmältä vaikuttavia kuin feminiinisemmät miehet. Lisäksi Penton-Voak ja Chen (2004) saivat selville, että miesten korkea testosteronitaso ennustaa heidän kasvojensa maskuliinisuutta. Kasvojen maskuliinisuuden taas on todettu viestivän miehen todellisesta fyysisestä voimasta (Fink et al. 2007). Voitaisiin siis olettaa, että maskuliiniset piirteet miehessä kertovat tämän hyvästä terveydentilasta, voimasta ja geneettisestä laadusta.

Vastaavasti naistenkin kasvopiirteet kertonevat hormonitasoista. Naisten hormonitasot heikkenevät iän myötä voimakkaammin kuin miehillä, ja naisten hedelmälliseksi katsottu ikä onkin murrosiän ja menopaussin välillä. Siten korkeiden naishormonitasojen voidaan luotettavasti todeta kertovan sekä naisen hedelmällisyydestä että iästä. Sen lisäksi ne näyttävät kertovan feminiinisyudesta. Law Smith et al. (2006) saivat tutkimuksensa avulla selville, että ovulaation aikoihin, kun estrogeenitasot ovat korkeat, naisten kasvot vaikuttivat feminiinisimmiltä, terveimmiltä sekä viehättävimmiltä kuin muulloin kuukautiskierron aikana. Hedelmällinen kierron vaihe näkyy siis naisen kasvoista.

2.3 Symmetria

Kasvojen tasapainoisuuden, etenkin bilateraalisien symmetrian (i. e. *peilisymmetria*) merkitystä kasvojen viehättävyyden arvioinnissa on tutkittu paljon. On todettu, että symmetrisiä kasvoja pidetään epäsymmetrisiä huomattavasti viehättävämpinä (Little et al. 2000; Rhodes et al. 2001). Kasvojen molemminpuolista symmetriä on spekuloitu geneettisen laadukkuuden indikaattoriksi (Fink & Penton-Voak 2002), ja koska kasvopiirteet muotoutuvat pitkälti nuoruusiässä, on esitetty, että kasvojen symmetria kertoisi myös **kehityksenaikaisesta stabiileetista** (*developmental stability*): laadukkaalla geeniperimällä varustettu yksilö kykenee kehittymään normaalisti huolimatta

ympäristön muutoksista, esimerkiksi taudeista (Thornhill et al. 2006). Nämä kaksi oletusta yhdistämällä voitaisiin muodostaa hypoteesi siitä, että laadukkaan geeniperimän omaavilla yksilöillä on parempi tautiresistenssi, ja sitä kautta myös vahvempi kehityksenaikainen stabiliteetti. Tällöin laadukkaista yksilöistä kehittyisi myös kasvonpiirteiltään symmetrisempiä kuin vähemmän laadukkaista yksilöistä. Oletus näyttää pitävän paikkaansa. Rhodes kollegoineen (2001) toi esiin, että symmetria lisää terveyden vaikutelmaa merkittävästi. Samankaltaisia havaintoja tekivät myös Thornhill et al. (2006). He totesivat tutkimuksessaan, että epäsymmetria korreloi positiivisesti sekä sairastettujen hengityssairauksien lukumäärän ja keston, että syötyjen antibioottikuurien lukumäärän kanssa.

Sen lisäksi, että symmetria heijastelee yksilön terveydentilaa, on se yhteydessä myös maskuliinisiin piirteisiin miesten kasvoissa. Totesimme jo edellä, että testosteroni lienee handicap-ominaisuus, joka viestii yksilön laadusta. Tämän lisäksi Gangestad et al. (2003) selvittivät, että maskuliiniset kasvot ovat myös verrokkejaan symmetrisempiä. Voitaisiin todeta, että geneettisesti laadukkaiden miesten kasvot ovat sekä maskuliiniset että symmetriset.

2.4 Ihon sävy ja tekstuuri

Iho on suurin elimemme, joka muuttuu terveydentilan, iän ja ympäristöolosuhteiden mukana, ja peittää meidät kauttaaltaan. Kasvoja tarkasteltaessa ja viehättävyyttä arvioidessa kohteena on luonnollisesti myös yksilön iho. Fink et al. (2001) tahtoivat selvittää, minkälaisia ominaisuuksia viehättävällä kasvojen iholla on. Muuttamalla naisten kasvojen väriä, värikylläisyyttä ja tekstuuria selvitettiin, että kasvojen punertavuus ja tasaisuus miellettiin viehättäviksi piirteiksi. Samaten värikylläisyys lisäsi viehättävyyttä. Vastaavasti värin puute, epätasainen iho ja ihon kylmäsävyisyys (sinertävyys / vihertävyys) vähensi viehättävyyttä. Arvellaan, että tasainen iho kertoo terveydentilasta ja immuunipuolustuksen tehokkuudesta: terveellä iholla ei ole epäpuhtauksia tai vaurioita. Naisten kasvojen tasaisuus kertoo myös kasvojen ihon karvattomuudesta, mikä entisestään lisää viehättävyyden vaikutelmaa.

Samasta aiheesta jatkaen Fink et al. (2006) selvittivät, että tasainen ihonsävy mielletään terveeksi ja viehättäväksi. Tasaisella ihonsävyllä tarkoitetaan kasvoja, joiden väri on tasaisesti jakautunut: iholla ei ole esimerkiksi erottuvia, punoittavia kohtia tai tummentumia. Tutkimuksessa todettiin, että sen lisäksi, että iho menettää luonnollisesti iän myötä elastisuuttaan, eli syntyy ryppyjä, iho myös muuttuu vähemmän punaiseksi (pintaverenkierto heikkenee) ja läikikkäämmäksi. Siksi samaisen tutkimuksen mukaan viehättävä ihonsävy on tasainen ja kuulas, ja kertoo yksilön nuorekkuudesta. Stephen et al.

(2009) tutkivat, minkälaiset värisävyt tekevät ihosta viehättävän. Tutkimuksessa terveeksi ja viehättäväksi miellettiin ihon sävy, jossa yhdistyvät keltaisuus, punaisuus ja vaaleus. Todettiin, että ihon keltaisuus kertonee ravitsemustilanteesta (muun muassa karotenoidien saannista), punaisuus verenkierron tehokuudesta ja vaaleus nuorekkuudesta. Lisäksi tasaisuuden mainittiin olevan tärkeää: esimerkiksi punaisuutta lisätessä myös huulten väri punertui luoden terveen vaikutelman. Kaunis iho on siis lyhyesti sanottuna terveen ja nuoren näköinen.

2.5 Keskinertaisuus

Voisi luulla, että kauniit yksilöt olisivat massasta selvästi erottuvia, eksoottisia ja erilaisia. Todellisuudessa keskinkertaisimmat kasvot ovat useiden tutkimusten mukaan viehättävimpiä (Langlois & Roggman 1990; Rhodes et al. 2001; Fink & Penton-Voak 2002). Useissa tutkimuksissa käytettäviä keskinkertaisia yhdistelmäkasvokuvia saadaan tuotettua sulauttamalla useiden yksilöiden kasvokuvia yhteen standardoimalla tietyt etäisyydet kasvoissa, esimerkiksi silmien etäisyys, kasvojen leveys ja pituus sekä nenän leveys. Mitä keskinkertaisempi kasvokuva halutaan, sitä useampien yksilöiden kasvokuvat sulautetaan yhteen. Langlois ja Roggman (1990) todensivat tutkimuksessaan, että kasvojen viehättävyys kasvaa sitä mukaa, kun niitä ”keskinkertaistetaan” eli niihin sulatetaan lisää kasvoja. Kauniiden yksilöiden kasvot vaikuttaisivatkin olevan lähellä populaation keskiarvoa, ei sen ääripäitä.

On olemassa viitteitä siitä, että keskinkertaisuus on yhteydessä yksilön terveyteen. Rhodes et al. (2001) selvittivät, että keskinkertaisuus lisää arvioitua terveyttä, ja saattaa olla yhteydessä todelliseenkin terveyteen. Tutkimuksesta kävi nimittäin ilmi, että nuoruuden terveydellä (kuvissa 17-vuotiaita yksilöitä) oli selkeä yhteys keskinkertaisuuteen: erottuva ulkonäkö korreloi miesten huonon lapsuusajan terveyden ja naisten huonon nykyisen ja aikuisiän terveyden kanssa. Keskinertaisuus saattaa siis olla yhteydessä hyviin geeneihin, ja näyttäytyä silmissämme siksi viehättävänä ominaisuutena. Lisäksi on teoretisoitu, että keskinkertaiset kasvot viehättävät, koska ne muistuttavat niin sanotusti ”peruskasvojen” mittasuhteita, joita aivomme ovat kehittyneet tulkitsemaan. Tästä ”peruskasvosta” poikkeavia kasvot ovat ristiriidassa aivojen oletuksien kanssa, joten ne saatetaan siksi tulkita ”rumiksi” (Langlois & Roggman 1990).

Keskinertaisuus nivoutuu myös muihin kasvojen ominaisuuksiin. Yhdistelmäkuvin, joita tuotetaan tutkimuksia varten, on yhteen sulautettuna useiden, jopa satojen yksilöiden kasvot. Keskinertaitettaessa kasvokuvan piirteitä muutkin ominaisuudet keskinkertaistuvat: esimerkiksi symmetria lisääntyy ja ihon sävy tasoittuu. Yhdistelmäkuvat ovatkin usein ”virheettömän” näköisiä,

sillä muun muassa kasvojen muodon keskinkertaistuesssa myös kasvojen symmetria ja muut piirteet kuroutuvat lähemmäksi populaation keskiarvoa, niin sanottua ”peruskasvoa”. Voi siksi olla mahdollista, että keskinkertaisuuden viehättävä vaikutus liittyy myös symmetrian ja ihon sävyn tasoittumisen lisääntymiseen, eikä ole itsessään etsitty ominaisuus.

2.6 Meikin käyttö

Meikin käytöllä on aikojen saatossa pyritty kaunistautumaan, korostamaan tietynlaisia piirteitä ja toisaalta peittämään ihon pieniä virheitä. Ei siis ihme, että meikin käyttö todella vaikuttaa myös viehättävyyden arviointiin. [Law Smith et al. \(2006\)](#) mainitsivat tutkimuksessaan, että meikilliset kasvot arvioitiin huomattavasti meikittömiä kauniimmiksi, terveemmiksi ja feminiinisemmiksi. Samaten [Fink et al. \(2001\)](#) totesivat, että meikin käytön avulla ihon sävyä voidaan tasoittaa, ja toisaalta poskipunan avulla voidaan korostaa poskia (eli oletettavasti verenkierron tehokkuutta ja terveyden vaikutelmaa). Meikin käyttö siis jokseenkin huijaa arvioitsijoita muuttamalla ihon todellista väriä, ja toisaalta korostamalla tiettyjä kasvonpiirteitä, ja useimmissa viehättävyyttä käsittelevissä tutkimuksissa käytetyt kasvokuvat onkin pyritty ottamaan meikittömistä yksilöistä luotettavien tulosten saamiseksi.

2.7 Luonteenpiirteet

Terveyden, hedelmällisyyden ja viehättävyyden lisäksi kumppanilta halutaan myös tietynlaisia luonteenpiirteitä. Voisi kuvitella, että tutkimuksissa, joissa näytetään vain kasvokuvia sen sijaan, että tavattaisiin toinen yksilö oikeassa elämässä, olisi lähes mahdotonta selvittää yksilön luonnetta. Kasvot saattavat kuitenkin paljastaa yllättävän paljon yksilön luonteesta vain valokuvistakin tarkasteltaessa.

[Little et al. \(2006a\)](#) halusivat selvittää, voiko luonteenpiirteitä päätellä kasvoista. Tutkimus toteutettiin niin, että arvioitsijat täyttivät esitietolomakkeeseen mielestään tärkeimmät luonteenpiirteet kumppanissa, ja arvoivat sitten erilaisten kasvokuvien viehättävyyttä. Luonteenpiirremieltymysten perusteella saatiin tuotettua yhdistelmäkasvokuvia tietynlaisia luonteenpiirteitä vastaamaan: esimerkiksi ne kasvot, jotka itsevarmuutta arvostavat olivat valinneet kauneimmiksi, sulautettiin yhteen itsevarmuutta kuvaavaksi yhdistelmäkasvokuvaksi. Samaa menetelmää hyödynnettiin toisen ääripään kasvokuvien tuottamiseen (esimerkiksi alhaista itsevarmuuspreferenssiä kuvaamaan). Lopuksi arvioitiin, kuvastivatko syntyneet yhdistelmäkasvokuvaparit, luonteenpiirteitä, joiden pohjalta ne oli tuotettu. Tutkimuksessa selvisi,

että tietyt persoonapiirteet – lämminhenkisyys, mutkattomuus, itsevarmuus, seksikkyyden ja hajamielisyys – vaikuttavat todella ohjaavan viehättävyydenpreferenssejä: vertaamalla tuotettuja kasvokuvapareja arvioitsijat osasivat yhdistää tietynlaiset kasvot tiettyyn luonteenpiirteeseen, esimerkiksi itsevarmuuteen. Tämän tutkimuksen perusteella voitaisiin siis todeta, että ainakin osa luonteenpiirteistä on luettavissa yksilön kasvoista.

Viehättävyys saattaa vaikuttaa luonteen lisäksi myös käyttäytymiseen. Rhodes et al. (2005) selvittivät, että miesten ja naisten seksuaalinen aktiivisuus ja suhteiden määrä korreloi jokseenkin heidän ulkonäkönsä kanssa. Tutkimuksessa arvioituista piirteistä sukupuolidimorfismi vaikutti voimakkaimmin ennustavan suhteiden määrää: miesten maskuliinisuus korreloi positiivisesti lyhyiden suhteiden kanssa, ja naisten feminiinisyys korreloi positiivisesti pitkien suhteiden kanssa. Lisäksi viehättäväkasvoiksi arvioidut naiset olivat aloittaneet seksin harrastamisen nuorempina kuin muut. Tutkimuksesta kävi siis ilmi, että maskuliinisilla miehillä ja feminiinisillä naisilla on **korkea lisääntymismenestys**. Vaikutti siltä, että maskuliiniset miehet ovat verrokkejaan haluttomampia sitoutumaan pitkiin suhteisiin ja suhtautuvat positiivisemmin lyhyisiin seksisuhteisiin: havainnon toinen puoli on siis se, että feminiiniset miehet ovat halukkaampia sitoutumaan ja panostamaan suhteisiin enemmän.

Miesten maskuliinisuus on yhdistetty myös muihin käytöspiirteisiin. Maskuliinisuus on liitetty antisosiaaliseen käytökseen (Fink & Penton-Voak 2002), sen on todettu lisäävän yksilön oletettua dominanssia (Barber 1995; Perrett et al. 1998; Swaddle & Reiersen 2002) ja emotionaalista kylmyyttä sekä vastaavasti vähentävän yksilön oletettua rehellisyyttä, yhteistyökykyisyyttä ja ”hyvä vanhempi”-ominaisuutta (Perrett et al. 1998). Jälleen näistä havainnoista voidaan päätellä, että feminiiniset miehet ovat vähemmän dominoivia, luonteeltaan miellyttävämpiä ja lempeämpiä sekä mahdollisesti parempia vanhempia (i. e. hoitovietin omaavia) kuin maskuliiniset vastineensa.

3. Kumppanivalintaan vaikuttavat seikat

Vaikka viehättävyyteen vaikuttavia piirteitä ja niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä on tunnistettu useita, todelliseen kumppanivalintaan vaikuttavat luonnollisesti myös valintaa tekevän yksilön omat ominaisuudet ja mieltymykset. Tässä tutkielmassa nuo tekijät on jaettu **yksilön sisäisiin ja ulkopuolisiin tekijöihin**.

3.1 Sisäiset tekijät

3.11 Hormonitasot

Yksilön omilla hormonitasoilla on todettu olevan merkittävää vaikutusta kumppanipreferensseihin. Etenkin naisilla hormonitasot vaihtelevat elämän aikana paljon: ennen murrosikää ja menopaussin jälkeen hormonitoiminta on alhaista, ja hedelmällisessä elämänvaiheessa kuukautiskierto ja raskaus aiheuttavat hormonitasojen heilahtelua. Lisäksi ehkäisytablettien käyttö vaikuttaa naisen hormonitoimintaan tasapuolistamalla sitä. Käytännössä kuukautiskierron ei-hedelmällisessä vaiheessa, raskauden aikana ja ehkäisytabletteja käytettäessä kehon hormonitasot ovat jokseenkin samanlaiset, ja siksi noita hormonitasoja vastaavat sopeumat ovat naisilla samankaltaisia. Näyttää lisäksi siltä, että miestenkin hormonitasot vaikuttavat viehättävyyspreferensseihin.

Little et al. (2010) tutkivat naisten hormonitasojen vaikutusta maskuliinisuuspreferensseihin miesten kasvoissa. Tutkittavia oli monen ikäisiä, nuorimmat olivat lapsia, joilla murrosikä ei ollut vielä alkanut, ja vanhimmat olivat menopaussin ohittaneita. Tutkimuksessa selvisi, että ennen murrosikää ja menopaussin jälkeen naisten maskuliinisuuspreferenssi on alhainen: nuoret tytöt ja vanhemmat naiset suosivat siis feminiinisempiä miehiä kuin hedelmällisessä iässä olevat. Etenkin keski-ikäiset (26 - 35-vuotiaat) hedelmälliset naiset suosivat maskuliinisia miesten kasvokuvia. Kuukautiskierron vaihe vaikuttaa myöskin maskuliinisuuden suosimiseen. Hedelmällisessä vaiheessa olevien naisten on todettu suosivan maskuliinisia kasvoja huomattavasti enemmän kuin ollessaan kiertoensa ei-hedelmällisessä vaiheessa (Penton-Voak et al. 1999; Little et al. 2008). Maskuliinisuuden suosiminen hedelmällisessä iässä ja kuukautiskierron vaiheessa saattaa liittyä geneettisen laadun tavoitteluun: kun nainen on parhaassa hedelmöitymisvaiheessa, hyvän geeniperimän omaava kumppani takaa varmemmin sekä hedelmöitymisen onnistumisen että jälkeläisten geneettisen laadun.

Ehkäisytablettien käyttö vaikuttaa jokseenkin muuttavan maskuliinisuuspreferenssejä. Ehkäisytabletteja käyttämättömien naisten on todettu suosivan voimakkaasti erityylisiä miehiä erityyliisiin suhteisiin: maskuliinisia lyhyisiin ja feminiinisiä pitkiin suhteisiin. Ehkäisytabletteja käyttävillä naisilla taas feminiinisuuden ja maskuliinisuuden suosiminen miesten kasvoissa oli huomattavasti tasapuolisempaa molempiin suhdetyyppeihin (Little et al. 2002; Alvergne & Lummaa 2010). Ehkäisytabletit näyttävät siis tasoittavan maskuliinisuuspreferenssejä, ja jopa vääristävän niitä. Sen tähden useissa tutkimuksissa onkin kelpuutettu esimerkiksi maskuliinisuuden viehättävyyttä arvioimaan vain ehkäisytabletteja käyttämättömiä naisia.

Miesten testosteronitasot eivät vaihtele niin voimakkaasti kuin naisilla, mutta nekin vaikuttanevat miesten viehättävyyspreferensseihin. [Welling et al. \(2008\)](#) tekivät tutkimuksen, jossa mitattiin miesten testosteronitasojen vaihtelua ja feminiinisyyden preferenssejä. Selvisi, että kun miesten testosteronitasot ovat koholla, he suosivat voimakkaammin feminiinisiä naisia kuin muulloin. Miesten keskinäisellä testosteronimäärällä ei todettu olevan merkitystä, vaan vain miehen omien hormonitasojen vaihtelulla. On mahdollista, että tämä preferenssivaihtelu liittyy jälleen hedelmällisyyden tavoitteluun: mies tahtoo maksimoida lisääntymismahdollisuutensa suosimalla mahdollisimman feminiinistä (i. e. hedelmällistä) kumppania ollessaan itse hedelmällisin.

3.12 Yksilön omat ominaisuudet

Yksilön omat ominaisuudet heijastuvat kumppanivalintaan, ja potentiaalisen kumppanin osuessa kohdalle punnitaan sitä, onko yksilö saman ”tasoinen” tapaamansa ehdokkaan kanssa: painaanko niin sanotusti samassa sarjassa vai ei. Yksilön ”tasoa” voitaisiin luonnehtia myös **markkina-arvoksi**. Markkina-arvo on tekijä, joka muotoutuu, kun yksilö peilaa omia ominaisuuksiaan muiden yksilöiden ominaisuuksiin. [Littlen ja kollegojen \(2006b\)](#) tekemässä tutkimuksessa selvisi, että kun naiset katselivat kauniiden naisten kuvia, heidän oma, itse arvioimansa markkina-arvo laski merkittävästi. Vastaavasti katseltuaan vähemmän viehättävien naisten kuvia tutkimuksen naiset nostivat omaa markkina-arvoaan. Kun naiset pitivät omaa markkina-arvoaan alhaisena, he valitsivat potentiaalisiksi kumppaneiksi vähemmän maskuliinisia miehiä kuin silloin, kun he pitivät omaa markkina-arvoaan korkeana.

Tulokset myötäilevät jo aiemmin saatua tietoa siitä, että itseään kauniina pitävät naiset suosivat enemmän maskuliinisia ja symmetrisiä mieskasvoja kuin itseään vähemmän viehättävänä pitävät ([Little et al. 2001](#)). Tulokset saattavat liittyä jo aiemmin mainittuun parinvalinnan tyyppiin, josta puhutaan termillä *assortative mating*. Termillä tarkoitetaan sitä, että yksilöt etsivät itsensä kaltaisia kumppaneita ([Buss & Barnes 1986](#)). Tässä tapauksessa itseään laadukkaina pitävät (ja korkean markkina-arvon omaavat) yksilöt tahtovat itselleen laadukkaan, omaa ”tasoaan” vastaavan kumppanin. Sitä vastoin itselleen alhaisen markkina-arvon asettaneet yksilöt eivät koe ”ansaitsevansa” laadukkaimpia kumppaneita, vaan tyytyvät vähempään. Kyseessä voi olla myös tavoite välttää intraseksuaalista kilpailua, jossa alhaisen markkina-arvon yksilöt eivät koe pärjäävänsä. Korkeimmalle intraseksuaalisen kilpailun hierarkiassa sijoittuvat yksilöt ovatkin etulyöntiasemassa, ja saavat yksinoikeuden valita parhaat kumppanit itselleen.

Ulkonäön lisäksi yksilön oma luonne ohjailee kumppanipreferenssejä. [Smithin et al. \(2010\)](#) tekemässä tutkimuksessa esitettiin, että yksilö edustaa yleensä jompaakumpaa seuraavista

luonnetyypeistä: ns. empaattista luonnetyyppiä tai analyyttistä luonnetyyppiä. Empaattiseen luonteentyyppiin kuuluvat yksilöt ovat useimmiten naisia, ja analyyttiseen kuuluvat useimmiten miehiä. Empaattisilla on tapana käsitellä asioita tunteilla ja olla toimissaan empaattisia muita kohtaan. Analyyttiset taas ovat teoreettisempia, ja he analysoivat ilmiöitä loogisten kaavojen kautta (panostyö-tulos – tyyppinen ajattelu). Nämä luonnetyypit määrittävät tutkimuksen mukaan yksilön kumppanipreferenssiä: empaattiset naiset suosivat maskuliinisia miehiä kumppaniehdokkaina, ja analyttiset miehet suosivat feminiinisiä naisia. Esitettiin, että liioitellut, omalle sukupuolelle tyypilliset luonteenpiirteet ennustavat liioiteltujen sukupuolidimorfisten piirteiden suosimista vastakkaisessa sukupuolella. Sanonnalla ”vastakohtat täydentävät toisiaan” voi siis olla jonkinlaista totuus pohjaa.

Toisaalta yhdessä olevien kumppanien samankaltaisuudestakin on näyttöä. [Little et al. \(2005\)](#) tutkivat pitkään yhdessä olleiden parien samankaltaisuutta eri osa-alueilla. Kävi ilmi, että mitä kauemmin pari oli ollut yhdessä, sen enemmän samankaltaisuutta heidän väliltään löytyi: kumppanien viehättävyys, ulkonäkö, ikä ja tietyt luonteenpiirteet (etenkin epävarmuus, kurinalaisuus ja laaja-alaiset mielenkiinnon kohteet) korreloivat keskenään. Mitä kauemmin pari oli ollut yhdessä, sitä enemmän he muistuttivat toisiaan. Parien samankaltaisuudesta löysivät näyttöä myös [Bereczkei et al. \(2002\)](#): todettiin, että vaimot muistuttavat kasvonpiirteiltään miehiään huomattavasti enemmän kuin muita yksilöitä. [Littlen et al. \(2005\)](#) mukaan on olemassa kaksi mahdollista selitystä tälle ilmiölle: joko ihmiset alkavat pitkään yhdessä oltuaan muistuttaa toisiaan, tai toisiaan muistuttavat ihmiset pysyvät yhdessä pidempään.

Tietynlainen samankaltaisuus voi kuitenkin olla myös haitaksi. Kaksi toisiaan muistuttavaa yksilöä saattavat hyvinkin olla sukua. Siksi itseään muistuttava yksilö ei ole yleensä haluttu lisääntymiskumppani, ja mahdollisia romanttisia sukulaisuussuhteita pyritään vaistomaisesti ihmisten toimesta välttämään. Itseään muistuttavat kasvot herättävät kuitenkin positiivisia sosiaalisia tunteita, ja ”sukulaiskasvot” omaavia yksilöitä pidetään luotettavina ([DeBruine 2005b](#)). Sukulaisuudesta voi kuitenkin olla hyötyäkin. Naisten kuukautiskierron eri vaiheissa sukulaiskasvojen suosiminen vaihtelee. Kun nainen on hedelmällisessä vaiheessa, sukulaisuutta vältellään, mutta ei-hedelmällisessä vaiheessa sukulaisuuden, etenkin naissukulaisten, suosiminen lisääntyy. Taustalla voi olla se, että ollessaan hedelmällisessä vaiheessa nainen keskittyy kumppanin etsintään ja tahtoo välttää sisäsiitosta, eli pariutumista mahdollisen sukulaisen kanssa. Kierron ei-hedelmällisessä vaiheessa kuitenkin naisen kehon hormonitasot vastaavat pitkälti raskaudenaikaisia hormonitasoja (progesteronitasot ovat korkealla). Siksi tämän sopeuman taustalla voi olla seuran ja

avun tarve raskauden aikana, ja tämä vaste tulee esiin myös kuukautiskierron ei-hedelmällisessä vaiheessa (DeBruine et al. 2005a).

3.2 Ulkoiset tekijät

3.21 Etsityn suhteen pituus

Tämän tutkielman alussa todettiin, että ihmisten parisuhteet voidaan karkeasti jakaa lyhyisiin ja pitkiin suhteisiin, lyhyet tarkoittaen sitoutumattomuuteen pyrkiviä suhteita ja pitkät viitaten suhteisiin, joissa halutaan sitoutua, mahdollisesti loppuelämäksi. Se, millaista suhdetta etsitään, määrittää pitkälti myös kumppanipreferenssejä. Bussin et al. (1995) mukaan naisten preferenssit miehissä vaihtelevat etsityn suhdetyypin mukaan: lyhyisiin suhteisiin etsitään yleensä miehiä, joilla perimän merkitys (i. e. geneettinen laadukkuus) painottuu, ja pitkiin suhteisiin etsitään suhteeseen panostavia, resursseja tarjoavia miehiä.

Tässä tutkielmassa on esitetty, että maskuliinisuus yhdistyy miesten terveyteen ja hyvään perimään, ja että feminiiniset miehet panostavat suhteeseen enemmän kuin maskuliiniset. Maskuliiniset miehet todella vaikuttavat olevan haluttuja lyhyisiin suhteisiin (Penton-Voak et al. 1999). Tämä johtunee maskuliinisten miesten laadukkaasta perimästä: lyhyessä suhteessa naiset etsivät, kuten jo edellä mainittu, ensisijaisesti geneettistä laatua, jota maskuliiniset miehet tarjoavat. Lisäksi olemme jo todenneet maskuliinisilla miehillä olevan useampia lyhyitä suhteita kuin verrokeillaan (Rhodes et al. 2005). Vastaavasti feminiiniset miehet vaikuttavat olevan haluttuja pitkiin suhteisiin (Penton-Voak et al. 1999), sillä he lienevät yhteistyökykyisempiä ja luonteeltaan pehmeämpiä kuin maskuliiniset miehet.

3.22 Leimautuminen

Monesti kuulee väitettävän, että miehet valitsevat äitiään muistuttavan naisen puolisoskseen. Väite saattaa hyvinkin pitää paikkaansa. Marcinkowska & Rantala (2012) tekivät tutkimuksen, jossa miesten vaimojen ja äitien, sekä vaimojen miesten ja isien, kasvokuvien yhteneväisyyttä verrattiin. Todettiin, että miesten vaimot ja äidit muistuttavat toisiaan kasvonpiirteiltään. Myös Bereczkein et al. (2002) tekemässä tutkimuksessa selvisi, että miesten äitien ja vaimojen välillä on ulkonäöllistä samankaltaisuutta: efekti oli erityisen voimakas niiden miesten tapauksessa, joilla oli hyvä äitisuhde kasvaessaan. Vastaavasti ne miehet, jotka olivat kokeneet torjumista, jopa vihamielisyyttä äidiltään, ja omasivat näin ollen negatiivisemmän äitisuhteen, olivat valinneet vaimokseen naisen, joka ei muistuttanut heidän äitiään.

Samankaltaisen ilmiön on todettu vaikuttavan myös naisten kumppanivalintaan. [Wiszevska et al. \(2007\)](#) vertasivat naisten isien kasvonpiirteiden mittasuhteita sellaisten mieskasvojen mittasuhteisiin, joita tutkimukseen osallistuneet naiset pitivät viehättävinä. Kävi ilmi, että ne naiset, jotka luonnehtivat isäsuhdettaan positiiviseksi, pitivät isän kasvojen mittasuhteita vastaavia mieskasvoja viehättävimpinä. Vastaavasti ne naiset, joilla oli isäänsä negatiivisempi suhde, eivät pitäneet isäänsä muistuttavien miesten kasvoja viehättävinä. Kumpikin edellä mainituista tutkimuksista viittaa leimautumisen tärkeyteen parivalinnassa: positiivinen suhde omiin vanhempiin luo positiivisen assosiaation vanhempien kasvonpiirteisiin, ja saa yksilön arvostamaan, jopa etsimään samankaltaisia kasvonpiirteitä myös kumppanissaan.

Leimautumisen lisäksi tietyn näköisten yksilöiden suosiminen voi olla tottumiskysymys: oman populaation yksilöt saattavat vaikuttaa viehättäviltä, koska he ovat tutun näköisiä. [Perrett et al. \(1998\)](#) esittivät, että oma kulttuuri ohjaa jokseenkin piirreferenssejä: omaan etniseen ryhmään kuuluvien ihmisten kasvot viehättävät kaikista eniten. Voi olla, että kyseessä on tottuminen tietynlaisiin kasvoihin, tai toisaalta kyse voi olla yksilöiden omista preferensseistä ja asenteista. Luultavasti kyse on samankaltaisesta ilmiöstä kuin leimautumisessakin: tutun näköiset kasvot ovat synnyttäneet positiivisia miellelyhtymiä, ja saattavat luoda turvallisuuden tunnetta, siinä missä toisen populaation kasvot voivat tuntua vieraammilta ja vaikuttaa siksi vähemmän viehättäviltä. Voi toki olla mahdollista, että monikulttuurisissa maissa etnisen ryhmän preferenssi hälvenee, ja suljetummissa maissa oman näköiset kasvot viehättävät enemmän.

3.23 Matkiminen

Joskus voi olla hyödyksi säästää aikaa, ja hyödyntää toisten yksilöiden valmiiksi tekemiä valintoja kumppania etsittäessä. [Eva & Wood \(2006\)](#) testasivat matkimisen merkitystä kumppanivalinnassa, ja saivat selville, että varatut miehet viehättävät naisia enemmän kuin sinkkumiehet. Tutkimuksessa valokuvattujen miesten parisuhdestatusta vaihdettiin, ja tutkimukseen osallistuneet arvioivat heidän viehättävyyttään. Selvisi, että miehet arvioitiin viehättävämmiksi silloin, kun status oli ”naimisissa”, kuin silloin, kun heidän parisuhdestatuksensa oli ”sinkku”. Tämän arvellaan johtuvan siitä, että naiset hyödyntävät toisten naisten jo selvittämiä ominaisuuksia parisuhdestatuksen avulla: jos mies on jo parisuhteessa, hänen täytyy olla jollain tavalla hyvä ja haluttava kumppani. Ja jos mies vielä on naimisissa, on hän luultavasti myös valmis sitoutumaan.

Parisuhdestatuksen lisäksi parisuhteen toinen osapuoli voi merkittävästi vaikuttaa siihen, kuinka haluttavana kumppanina yksilö nähdään. On nimittäin todettu, että viehättävä kumppani lisää myös toisen parisuhteen osapuolen viehättävyyttä. [Littlen et al. \(2008\)](#) tutkimuksessa havaittiin, että naiset

pitivät miehiä, jotka olivat feminiinisten naisten pareja viehättävämpinä, kuin ilman feminiinistä paria. Samaten miehet suosivat eniten naisia, jotka olivat maskuliinisten miesten pareja. Sukupuolidimorfisten piirteiden on jo todettu kertovan muun muassa yksilön terveydestä ja hedelmällisyydestä sekä olevan viehättävää: korostuneiden sukupuolidimorfisten piirteiden voidaan siis olettaa viestivän geneettisestä laadukkuudesta ja hedelmällisyydestä. Sen tähden viehättävän parin vaikutusta yksilöön pidetään jälleen toisten yksilöiden päätösten hyödyntämisenä: jos laadukas kumppani on jo valinnut yksilön puolisoikseen, täytyy tällä olla hyviä ominaisuuksia.

3.24 Resurssitilanne

Ihmiset vaikuttavat ottavan huomioon myös vallitsevat ympäristöolosuhteet kumppania valitessaan. DeBruinen ja kollegojen (2010) tekemässä tutkimuksessa selvisi, että kansallisen terveystilanteen (NHO, National Health Index) laskiessa naisten maskuliinisuuspreferenssit nousivat. Terveystilanteen käsitteellä muun muassa aikuisiän ja imeväisikäisten kuolleisuuden sekä eliniänodotteen. On mahdollista, että maskuliiniset miehet ovat haluttuja alueilla, joissa terveys on huono, koska maskuliinisuus oletetusti heijastelee sekä yksilön nykyistä terveydentilaa että geneettistä laatua (e. g. immuunipuolustuksen perinnöllistä tehokkuutta). Maskuliiniset miehet tuovat mukanaan siis kahdenlaista hyötyä: suoraa hyötyä – taudittomuutta – ja epäsuoraa hyötyä – laadukkaan perimän, joka siirtyy jälkeläisille ja kasvattaa näin ollen myös heidän selviämismahdollisuuksiaan.

Alueen vallitseva terveystilanne liittyy usein korkeampiin, esimerkiksi hallinnollisiin, prosesseihin, ja heijastelee siten myös alueen elintasoja, turvallisuutta, ja tuloeroja. Tuloerojen epätasaisuuden vaikutusta kumppanipreferensseihin ovat tutkineet muun muassa Brooks et al. (2011). Heidän tutkimuksessaan todettiin tuloerojen korreloivan positiivisesti kansallisen terveystilanteen, miestenvälisen kilpailun, rikollisuuslukujen, sekä naisten maskuliinisuuspreferenssien kanssa. Toisin sanottuna, naiset vaikuttavat suosivan maskuliinisempia miehiä siellä, missä on turvatonta ja huono elintaso. Koska maskuliinisuus on yhdistetty muun muassa yksilön dominanssiin (e. g. Perrett et al. 1998) ja fyysiseen voimaan (Fink et al. 2007), maskuliininen kumppani tuonee turvaa muuten turvattomaan elämäntilanteeseen. Lisäksi, kuten jo edellä todettiin, maskuliininen kumppani tuottaa varmemmin terveitä jälkeläisiä.

Yhteenveto ja loppusanat

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu laajasti kasvonpiirteiden merkitystä ihmisen parinvalinnassa sekä syitä tietynlaisten kasvonpiirteiden ja niiden suosimisen taustalla. Lyhyenä yhteenvetona voitaisiin todeta, että a) feminiiniset naiset ovat viehättäviä, hedelmällisiä, ja maskuliinisia naisia suosittavampia

kaikenlaisiin suhteisiin, b) maskuliiniset miehet ovat terveitä, laadukkaan perimän omaavia, ja haluttuja lyhyisiin suhteisiin sekä rankkoihin ympäristöolosuhteisiin, mutta ovat toisaalta sitoutumishaluttomia pitkiin suhteisiin, ja c) feminiiniset miehet ovat viehättäviä, suhteeseen panostavia, halukkaita sitoutumaan, mahdollisesti hoitovietin ja positiivisen luonteen omaavia, ja haluttuja pitkiin suhteisiin. Naisten suosimien piirteiden ero miesten kasvoissa johtuu siitä, että naisten täytyy tasapainotella suorien ja epäsuorien hyötyjen välillä kumppania valitessaan: suoria hyötyjä eli esimerkiksi resursseja ja seuraa tarjoavat yleisesti feminiiniset miehet, ja epäsuoria hyötyjä, kuten hyvän perimän, tarjoavat tavallisesti maskuliiniset miehet.

On helppo lukea tutkimusten tuloksia ja tulkita niistä viehättävyysmieltymyksiä, mutta käytännössä parinvalintaa monimutkaistavat lukuisat asiat. Usein käy niin, ettei ideaalista kumppania ole saatavilla, tai edes olemassa. Ihmisten täytyy käytännössä valita tarjolla olevista yksilöistä parhaiten omia mieltymyksiä vastaavat yksilöt. Myös sosiaalinen paine (esimerkiksi vanhempien odotusten kautta) valita tietynlainen kumppani voivat ohjata valintaa eri suuntaan kuin omat mieltymykset ohjaisivat. Aina yksilöllä ei ole edes varaa valita, vaan joku muu voi tehdä kumppanipäätöksen yksilön puolesta (järjestetyt avioliitot). Lisäksi intraseksuaalinen kilpailu vaikeuttaa kumppanin hankkimista entisestään. Lopuksi tulee muistaa, että myös toisella osapuolella on aina omat preferenssinsä, eivätkä omat ja toisen yksilön mieltymykset ja tavoitteet aina kohtaa (Buss et al. 1993).

Viehättävyyden arviointi on oleellinen osa sekä parinvalintaa, että jokapäiväistä elämäämme ja sitä, kuinka näemme muut ihmiset. Täytyy silti muistaa, että ensivilkkaisulta saamamme vihjeet ihmisen ulkonäöstä ovat vain osa sitä mielikuvaa, jonka kyseisestä yksilöstä rakennamme. Ensivaikutelman luomat mielikuvat voivat useassakin tapauksessa korvautua uusilla tiedoilla ja vihjeillä, joita kartutamme ollessamme ihmisten kanssa tekemisissä pidempään.

Lähdeluettelo

- Alvergne, A. & Lummaa, V. (2010): Does the contraceptive pill alter mate-choice in humans? *Trends in Ecology and Evolution*, 25: 171–179.
- Barber, N. (1995): The evolutionary psychology of physical attractiveness: sexual selection and human morphology. *Ethology and Sociobiology*, 16: 395–424.
- Berezkei, T. et al. (2002): Homogamy, genetic similarity and imprinting: parental influence on mate-choice preferences. *Personality and Individual Differences*, 33: 677–690.
- Brooks, R. et al. (2011): National income inequality predicts women's preferences for masculinized faces better than health does. *Proceedings of the Royal Society of London B*, 278: 810–812.
- Buss, D. M. & Barnes, M. (1986): Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50: 559–570.
- Buss, D. M. & Schmitt, D. P. (1993): Sexual strategies theory: an evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100: 204–232.
- Cunningham, M. R. et al. (1995): “Their ideas of beauty are, as a whole, the same as ours”: consistency and variability in the cross-cultural perceptions of female physical attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68: 261–279.
- Currie, T. E. & Little, A. C. (2009): The relative importance of the face and body in judgements of human physical attractiveness. *Evolution and Human Behavior*, 30: 409–416.
- DeBruine, L. M. (2005): Trustworthy but not lustworthy: context-specific effects of facial resemblance. *Proceedings of the Royal Society of London B*, 272: 919–922.
- DeBruine, L. M. et al. (2005): Women's attractiveness judgements of self-resembling faces change across the menstrual cycle. *Hormones and Behavior*, 47: 379–383.
- DeBruine, L. M. et al. (2010): The health of a nation predicts their mate preferences: cross-cultural variation in women's preferences for masculinized male faces. *Proceedings of the Royal Society of London B*, 277: 2405–2410.
- Dion, K. et al. (1972): What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24: 285–290.

- Eva, K. W. & Wood, T. J. (2006): Are all the taken men good? An indirect examination of mate-choice copying in humans. *Canadian Medical Association Journal*, 175: 1573–1574.
- Fink, B. & Penton-Voak, I. S. (2002): Evolutionary psychology of facial attractiveness. *Current Directions in Psychological Science*, 11: 154–158.
- Fink, B. et al. (2001): Human (*Homo sapiens*) facial attractiveness in relation to skin texture and color. *Journal of Comparative Psychology*, 115: 92–99.
- Fink, B. et al. (2006): Visible skin color distribution plays a role in the perception of age, attractiveness and health in female faces. *Evolution and Human Behavior*, 27: 433–442.
- Fink, B. et al. (2007): Male facial appearance signals physical strength to women. *American Journal of Human Biology*, 19: 82–87.
- Furnham, A. & Baguma, P. (1994): Cross-cultural differences in the evaluation of male and female body shapes. *International Journal of Eating Disorders*, 15: 81–89.
- Gangestad, S. W. & Scheyd, G. J. (2005): The evolution of human physical attractiveness. *The Annual Review of Anthropology*, 34: 523–548.
- Gangestad, S. W. & Thronhill, R. (2003): Facial masculinity and fluctuating asymmetry. *Evolution and Human Behavior*, 24: 231–241.
- Jasińska, G. et al. (2004): Large breasts and narrow waist indicate high reproductive potential in women. *Proceedings of the Royal Society of London B*, 271: 1213–1217.
- Jonason, P. K. et al. (2012): More than just a pretty face and a hot body: multiple cues in mate-choice. *The Journal of Social Psychology*, 152: 174–184.
- Langlois, J. H. & Roggman, L. A. (1990): Attractive faces are only average. *Psychological Science*, 1: 115–121.
- Langlois, J. H. et al. (2000): Maxims of myths of beauty? A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 126: 390–423.
- Law Smith, M. J. et al. (2006): Facial appearance is a cue to oestrogen levels in women. *Proceedings of the Royal Society of London B*, 273: 135–140.
- Little, A. C. et al (2006b): Assortative mating for perceived facial personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40: 973–984.

- Little, A. C. et al. (2001): Self-perceived attractiveness influences human female preferences for sexual dimorphism and symmetry in male faces. *Proceedings of the Royal Society of London B*, 268: 39–44.
- Little, A. C. et al. (2006a): Viewing attractive or unattractive same-sex individuals changes self-rated attractiveness and face preferences in women. *Animal Behaviour*, 72: 981–987.
- Little, A. C. et al. (2006c): What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality. *Personality and Individual Differences*, 41: 1107–1118.
- Little, A. C. et al. (2008): Social influence in human face preference: men and women are influenced more for long-term than short-term attractiveness decisions. *Evolution and Human Behavior*, 29: 140–146.
- Little, A. C. et al. (2010): Women’s preferences for masculinity in male faces are highest during reproductive age range and lower around puberty and post-menopause. *Psychoneuroendocrinology*, 35: 912–920.
- Little, A. C. et al. (2011): Facial attractiveness: evolutionary based research. *Philosophical Transactions of the Royal Society*, 366: 1638–1659.
- Marcinkowska, U. M. & Rantala, M. J. (2012): Sexual imprinting on facial traits of opposite-sex parents in humans. *Evolutionary Psychology*, 10: 621–630.
- Penton-Voak, I. S. & Chen, J. Y. (2004): High salivary testosterone is linked to masculine male facial appearance in humans. *Evolution and Human Behavior*, 25: 229–241.
- Penton-Voak, I. S. et al. (1999): Menstrual cycle alters face preference. *Nature*, 399: 741–742.
- Perrett, D. I. et al. (1998): Effects of sexual dimorphism on facial attractiveness. *Nature*, 394: 884–887.
- Rhodes, G. et al. (2001): Do facial averageness and symmetry signal health? *Evolution and Human Behavior*, 22: 31–46.
- Rhodes, G. et al. (2003): Does sexual dimorphism in human faces signal health? *Proceedings of the Royal Society of London B*, 270: S93-S95.
- Rhodes, G. et al. (2005): Attractiveness and sexual behavior: Does attractiveness enhance mating success? *Evolution and Human Behavior*, 26: 186–201.

- Smith, F. G. et al. (2010): Individual differences in empathizing and systemizing predict variation in face preferences. *Personality and Individual Differences*, 49: 655–658.
- Stephen, I. D. et al. (2009): Facial skin coloration affects perceived health of human faces. *International Journal of Primatology*, 30: 845–857.
- Swaddle, J. P. & Reiersen, G. W. (2002): Testosterone increases perceived dominance but not attractiveness in human males. *Proceedings of the Royal Society of London B*, 269: 2285–2289.
- Thornhill, R. & Gangestad, S. W. (2006): Facial sexual dimorphism, developmental stability and susceptibility to disease in men and women. *Evolution and Human Behavior*, 27: 131–144.
- Welling, L. L. M. et al. (2008): Men report stronger attraction to femininity in women's faces when their testosterone levels are high. *Hormones and Behavior*, 54: 703–708.
- Wiszevska, A. et al. (2007): Father-daughter relationship as a moderator of social imprinting: a facialmetric study. *Evolution and Human Behavior*, 28: 248–252.